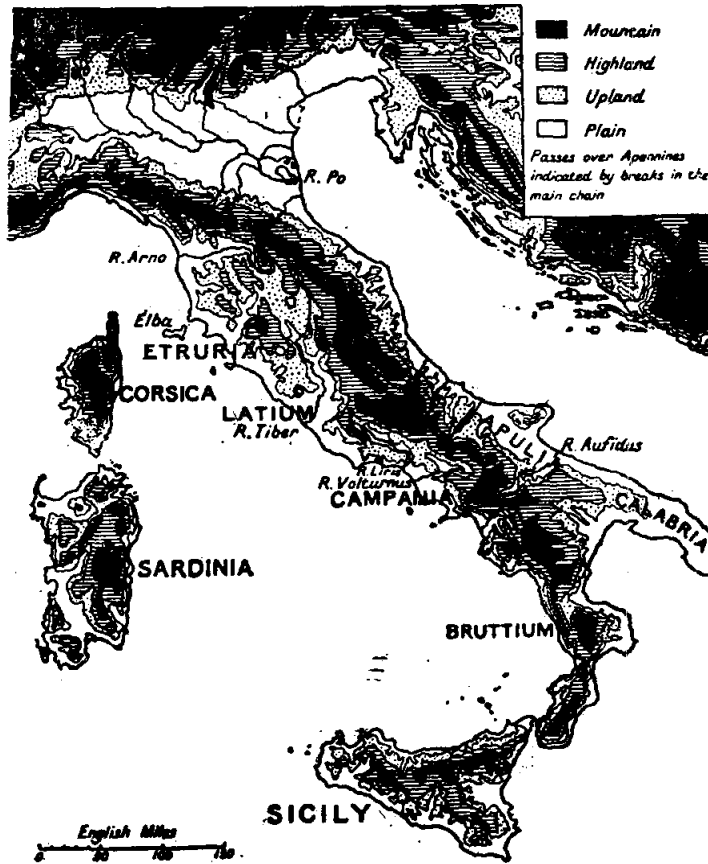

บทที่ 9

ภูมิประเทศและประชากร

(Land and People)

ประเทศอิตาลีนั้นจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีความสวยงามมากประเทศหนึ่งในยุโรป¹ ภูมิอากาศดีกว่ากรีซ ภูเขาไม่สูงมากนัก ในหุบเขาก็มพอจะทำการเกษตรกรรมได้บ้างแต่ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่ควรกล่าวถึงก่อนการศึกษาประวัติศาสตร์ของดินแดนนี้คือ เนื้อที่ 3 ใน 4 ของภูมิภาคนี้จะเป็นภูเขาและภูมิภาคส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง เทือกเขาอเพนไนน์ยาวเหยียดตามความยาวของ

¹ ดู Cyril E. Robinson, History of Rome (New York; Thomas Y. Crowell Company, 1965) p.1

คาบสมุทร และยังแผ่ขยายไปตามความกว้างของประเทศอีกด้วย บริเวณที่อุดมส่วนหนึ่งก็คือทางฝั่งตะวันตก ซึ่งได้รับอิทธิพลของลมตะวันตกเฉียงใต้ นำความชุ่มชื้นมาให้ มีแม่น้ำสำคัญคือ โวลเทอนัส (Volturnus) แม่น้ำไทเบอร์ และแม่น้ำอาร์โน ซึ่งมีดินดำสมบูรณ์ด้วย บริเวณที่ราบก็มีทางฝั่งตะวันออก คือฝั่งทะเลอาเดรียติก ทางภาคใต้ก็คือแคว้นปาเนีย ภาคกลางก็คือเขตละติอุมเหนือขึ้นไปคือแคว้นเอทรุเนีย เป็นเขตภูเขาไฟ มีลักษณะเหมือนถูกตัดขาดจากดินแดนส่วนอื่น ๆ ของอิตาลี

นครที่มีเสน่ห์เป็นอย่างยิ่งของโลกแม้ในปัจจุบันก็คือโรม ดังที่มีคำกล่าวว่า “ถนนทุกสายมุ่งสู่โรม” เป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดวิถีชีวิตของชาวยุโรป เป็นจักรวรรดิแรกซึ่งรวมดินแดนไกล และสเปนบริเทนและบัลข่านเข้าด้วยกันไม่น้อยกว่า 400 ปี ถึงภายหลังจะสูญเสียให้แก่อารยชน แต่ก็ได้วางพื้นฐานชีวิต กฎหมายและภาษาที่ได้ถ่ายทอดมาถึงชาติศิวิไลซ์ในปัจจุบันนี้ด้วย สถานที่สำคัญแห่งที่สองก็คือรัฐสันตปาปาซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปก็สามารถตั้งหลักศาสนามั่นคง วางกฎเกณฑ์ทางศาสนาที่ไม่ได้ทิ้งแบบอย่างที่โรมันได้กำหนดไว้ กล่าวโดยย่อก็คือโรมันเท่านั้นที่รู้ดีถึงวิธีการที่จะวางระเบียบแห่งชีวิตมนุษย์อันลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาและนำมาปฏิบัติในที่สุด โรมันอาจมิได้มีอิทธิพลในด้านศิลปะและความงามเหมือนกรีก แต่โรมันก็มีความมั่งคั่งในด้านประสพการณ์การเมืองและความสามารถในการบริหาร เท่าที่เราทราบกันในปัจจุบันว่าอิตาลีเป็นดินแดนแห่งความบันเทิงใจด้านศิลปะ แต่ชาวอิตาลีในสมัยนั้นกลับไม่ใช่นักฝัน แต่เป็นนักทำ เป็นนักการทหาร ผู้ยิ่งใหญ่ เป็นนักปกครอง เป็นวิศวกร เป็นคนจริงจัง เชื่อมมั่นในตนเอง เป็นนักปฏิบัติจริง และอดทนต่อความลำบากเป็นเยี่ยม

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อมจะมีบทบาทต่อประชาชนค่อนข้างมากดินแดนส่วนใหญ่ของอิตาลี 2 ใน 3 เป็นภูเขา มีเพียง 1 ส่วนเท่านั้นที่เป็นที่ราบสำหรับการเกษตรกรรม การติดต่อที่สะดวกก็มีใช้ทางด่านกรีซ หรือทางแหล่งอารยธรรมตะวันออก แต่กลับเป็นทางด้านดินแดนใหม่คือดินแดนแอฟริกาเหนือและสเปน โดยเฉพาะในสมัยเริ่มต้นประวัติศาสตร์ภัยอันตรายยิ่งใหญ่ก็คือภูเขาไฟมีการระเบิดบ่อยครั้งทำให้ชีวิตไม่ปลอดภัยในเขตละติอุมและเอทรุเนีย พวกชาวพื้นเมืองพากันอพยพออกจากเขตนี้ไปอยู่ในบริเวณอื่นของภาคพื้นสมุทร จากผลงานของนักโบราณคดี กล่าวถึงคนพวกนี้ว่าเป็นพวกรูปร่างเตี้ย รูปร่างยาว อาศัยอยู่ในกระท่อมรูปกระทะคว่ำมีอาชีพเลี้ยงสัตว์และเกษตรกรรม ในระยะต้นจะอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณที่ราบสูง ยังคงเป็นชาวป่าอยู่ร่วมกันเฉพาะพวกที่ชอบพอกัน เช่น ในเขตของลิคว์เรียนเหนือเจนัว และในเขตทุ่งหญ้าแห่งอาปูเรีย และคาลาเบรียในภาคตะวันออกเฉียงใต้ แต่ต่อมาพวกนี้ก็ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพวกเชื้อสายอิตาเลียนใหม่¹

¹ Cyril E. Robinson. *History of the Roman Republic* (New York, Thomas Y. Crowell Company, 1965) p.p. 2-3

พวกอิตาเลียนแท้นั้นอพยพมาจากตอนเหนือของภูเขาแอลป์เมื่อประมาณ 2000 B.C เป็นพวกที่พูดภาษาอินโด-ยุโรป นิยมการเผาศพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ มีการทอผ้าและทำเครื่องถ้วยชาม มีฝีมือในการทำโลหะทองบรอนซ์เป็นอย่างดี พวกหนึ่งที่นักโบราณคดีเรียกว่า Terramaricoli ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโป พวกนี้น่าจะรุกรลงมาทางใต้แล้ว แต่มีบางท่านยืนยันว่าน่าจะอยู่แค่บริเวณแม่น้ำโปแล้วมิได้อพยพไปที่ใด อีกพวกหนึ่งอพยพข้ามภูเขาอเพนไนน์ไปทางใต้ และอิตาลีภาคกลาง พวกนี้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่เรียกว่าวัฒนธรรมอเพนไนน์ในยุคทองบรอนซ์

ถึงยุคเหล็ก ประมาณ 1000 B.C มีพวกอพยพจากภูเขาแอลป์เข้ามาทางตอนเหนือและตอนกลาง พวกนี้อาจจะมาจากโบฮีเมียและฮังการี วัฒนธรรมของพวกนี้เรียกว่า Villanovan ตามที่ซึ่งพบในป่าช้าในโลโลญญาเป็นครั้งแรก และในขณะที่พวกหนึ่งอพยพขึ้นทางเหนือ พวกหนึ่งก็อพยพลงใต้ ถึงบริเวณกรุงโรมและเนินเขาอัลบานพวกวิลลาโนวันเป็นพวกนิยมเผาศพเช่นเดียวกัน

บริเวณที่เจริญเติบโตของอารยธรรมก็คือทางภาคตะวันตกและภาคใต้ของภูเขาอเพนไนน์ บริเวณที่ราบเอทริเรีย แคมปานีเย บริเวณลุ่มแม่น้ำไทกริส และบริเวณที่ราบต่ำทางทอเรนโต ในขณะที่บริเวณที่ราบทางตะวันออกและตอนกลางไม่มีที่ราบเลย จึงไม่มีการสร้างสมวัฒนธรรมขึ้น และกลุ่มที่ด้อยความเจริญที่สุดก็คือพวกที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่สูงและป่าแห่งลูคาเนียและบูรติอุม ที่เรียกว่า "the toe of Italy"¹

ในบริเวณที่ดีนั้นจะถูกยึดครองโดยพวกที่ต่อมาเรียกกันว่าอิตาลี ซึ่งจากการมีภาษาถิ่นต่างกันทำให้สามารถแบ่งออกเป็นสามเผ่าพันธุ์ คืออุมเบรียน ละติน และแซมไนท์ พวกอุมเบรียนนั้นเป็นพวกก้าวหน้าเร็วที่สุด เพราะประจักษ์ว่าเมื่อประมาณปี 1000 B.C ก็เริ่มรู้จักการใช้เหล็ก รู้จักการเกษตรกรรมพอสมควร สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างพวกอพยพกับพวกออบริจิน² ก็คือพวกที่อพยพนั้น เมื่อมาถึงก็จะมี การแบ่งปันที่ทำกินระหว่างกันหาที่ว่างสำหรับเลี้ยงสัตว์ และจัดแบ่งแบ่งที่ดีให้เจ้านาย (ผู้นำ) สมาชิกของชาติกุลจะไม่อยู่กระจัดกระจายกัน แต่จะอยู่รวมกันเป็นสังคมเดียวกัน อันเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมเฮลเลนนิค พวกเขาจะปลูกบ้านรวมกลุ่มกันตามเชิงเขา หรือแม้แต่บนยอดเขาซึ่งเมื่อมีจำนวนมากขึ้นก็จะพัฒนามาเป็นนครรัฐ (City State)

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดอื่น ๆ นั้นจะต้องแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่างชาติกุล (tribe) ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ตามชายฝั่งทะเล และชาติกุลที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภูเขาในเขตอินเทอร์แลนด์

¹ ดู Howard Hayes Scullard, *History of the Roman World from 153 B.C. To 146 B.C and ed., rev.* (1951)

² ชาวพื้นเมือง aborigines

ซึ่งพวกหลังนี้ก็คือพวกเออี มาร์ซี เฮอร์นิซี แซมไนท์ และอื่น ๆ ปลูกข้าวโพด และเลี้ยงสัตว์ อยู่ในบริเวณที่ราบสูง ไม่แสดงว่าต้องการจะเคลื่อนย้ายไปที่ใดทั้งสิ้น เมื่อมีศัตรูก็จะร่วมกันต่อสู้ เมื่อสิ้นสุดสงครามพวกเหล่านี้ก็จะแยกย้ายกันดำรงชีวิตตามปรกติของตน เนื่องจากภูมิประเทศที่เป็นภูเขาเป็นเสมือนเส้นแบ่งระหว่างกัน ไม่คิดแม้จะมาสรางตลาดค้าและเปลี่ยนสินค้า ดินแดนเหล่านี้จึงมีลักษณะกึ่งเจริญ มิได้ก้าวไปถึงระดับอารยธรรมเหมือนพวกที่อยู่ในเขตที่ราบตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพวกที่อยู่ในเขตละติอุม

อย่างไรก็ดี ในหมู่อินโด-ยุโรปที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานนั้น พวกที่ควรกล่าวถึงอย่างยิ่งก็คือพวกละติน ซึ่งได้มีส่วนในการสร้างสรรอารยธรรมไม่แพ้ชาวกรีก ในขั้นพื้นฐานก็คือ การสร้างระบบครอบครัว และการวางระบบชุมชนแบบเก่า ซึ่งในปัจจุบันเราจะใช้คำว่า การวางองค์กรการเมือง นั้นมาจากการรวมกลุ่มครอบครัวที่เรียกว่า Curiae หรือภราดรภาพ (brotherhood) จากกลุ่มครอบครัวนั้นก็จะมีการลงคะแนนเสียงในสภา หรือ "Comitium" มีหน้าที่ในการออกกฎหมายและเลือกหัวหน้า หัวหน้านี้ทำหน้าที่แบบพ่อปกครองลูก คือ paterfamilias มีอำนาจเด็ดขาดเหมือนพ่อปกครองคนในครอบครัว เหนือชีวิตและความตาย เป็นผู้นำในระหว่างสงคราม และเป็นผู้พิพากษาสูงสุดในยามสงบ มีอำนาจทางศาสนา การประกอบพิธีกรรม ในฐานะตัวแทนที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนนั้น และในที่สุดก็จะมีการคัดเลือกผู้อาวุโส ตั้งเป็นสภาซีเนท ในฐานะเป็นผู้มีประสบการณ์ หรือที่ต่อมาเรียกว่า "patres" ส่วนใหญ่จะคัดเลือกจากตระกูลที่เด่น ๆ ในสถาบันทั้งสาม คือสภาประชาชน หัวหน้า หรือ กษัตริย์ และสภาซีเนทหรือสภาที่ปรึกษา ต่อมาก็ได้เป็นพื้นฐานสำคัญของการวางรากฐานการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ

การเปลี่ยนสภาพชีวิตจากชีวิตในหมู่บ้านมาเป็นชีวิตแบบเมืองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีทันใด แต่ทว่าก่อนคริสตศตวรรษที่ 7 B.C. นั้นหมู่บ้านละตินได้เริ่มรวมกลุ่มกันก่อน เหตุผลก็คือความจำเป็นในการป้องกันตนเองจากการโจมตีของคนกลุ่มอื่น และจากการค้าทำให้เกิดการรวมกันเป็นชีวิตแบบเมือง นอกจากนี้ก็เพราะการรวมตัวกันเพื่อการประกอบพิธีกรรม เมื่อมารวมกันเป็นเมืองแล้วก็เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในลักษณะสันนิบาต หรือสมาพันธ์ ศูนย์กลางการประกอบพิธีกรรมร่วมกันก็คือภูเขาอัลบานัส (Albanus) ตอนกลางที่ราบ มีการประกอบพิธีฉลองปีละครั้งเพื่อบูชาเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่คือจูปีเตอร์ ซึ่งสาเหตุแห่งการรวมนี้ประการหนึ่งทำให้นักประวัติศาสตร์ข้องใจว่าคงมิใช่เพราะการประกอบพิธีกรรมอย่างเดียวแต่ต้องมีคนอีกหลายชาติกึ่งที่เข้ามาอยู่รวมกัน เกิดความไม่ไว้ใจกัน จนต้องเตรียมการรวมกันเพื่อการป้องกันภัยให้พวกพ้องตน¹

¹Robinson. op. cit., p.p. 7-8

พวกที่อพยพเข้ามาก่อนสมัยประวัติศาสตร์นั้นมีพวกใดบ้างขอกล่าวถึงพอเป็นสังเขปก็คือ

1. **ซิเคียวรี หรือ ซิเซล (Sicuri, Sicels)** อยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโป และไทเบอร์ รวมทั้งพวกที่อยู่ทางชายฝั่งตะวันตก และทางใต้ของคาบสมุทร พวกนี้บางครั้งก็ถูกเรียกว่า “ฟิลัสเจียน” สันนิษฐานว่าคงเป็นเชื้อสายเดียวกับประชาชนในเขตอิลลิเรียและกรีซ พวกเก่าที่สุดคือพวกซิคานิ (Sicani) เชื้อสายไอบีเรีย ซึ่งต่อมาอพยพเข้าไปในซิซิลี คนละฝั่งกับพวกซิกาเนียน (Sicanians) ต่อมาก็มีพวกอื่นอพยพเข้ามาอยู่อย่างเจียบ ๆ กลายเป็นทาสของผู้ชนะ และในที่สุดก็สาบสูญไปจากประวัติศาสตร์ คงไว้แต่สิ่งก่อสร้างเป็นก้อนหินใหญ่ ๆ ไม่มีซีเมนต์ เป็นที่รู้จักกันว่า “Pelasgians” และ “Cyclopean” พวกนี้นั้นถ้าไม่สูญพันธุ์ไปที่เดียวก็อาจจะไปปะปนกับพวกซิเซลทางตอนใต้ก็ได้

2. **ลิกูเรียน (Ligurians)** เป็นพวกที่ใหม่ต่อจากฟิลัสเจียน สาขาเคลติก พูดภาษาอารยัน พวกลิกูเรียนได้เข้ามายึดครองทางด้านเหนือของภูเขาเพนไนน์ และแม่น้ำอาร์โน ซึ่งมีภูเขาตัดตอนดินแดนต่าง ๆ เป็นส่วน ๆ ต่อมาขยายตัวลงมาทางใต้ถึงปิซา และเอลบา ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏว่าพวกนี้มีเมืองสำคัญเดียวคือเจนัว

ส่วนบริเวณทางเหนือของทะเลเอเดรียติก ซึ่งปัจจุบันคือเวนิซ เป็นที่อยู่ของพวกเชื้อสายอิลลิเรียน คือพวกเวเนติ อยู่ในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบอาชีพทางการค้า และมีนครอื่น ๆ เป็นของตนอีกมากกว่า 50 เมือง

3. **อุมเบรียนส์ (Umbrians)** ถ้าถือตามสมัยประวัติศาสตร์ คือต่อจากสมัยของฟิลัสเจียน พวกนี้ก็คือชาติพันธุ์แรกในอิตาลี เดินทางจากบริเวณเทือกเขาแอลป์ลงมาในคาบสมุทรอิตาลี เมื่อประมาณ 2,000 B.C และ 1500 B.C มาอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำโป เดิมเป็นพวกเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ นุ่งห่มหนังสัตว์ ไม่รู้จักวิธีการเกษตรกรรม อารุขต่อมาก็คือหิน ต่อมารู้จักทอเสื่อจากเปลือกไม้และใยป่านมีสัตว์เลี้ยงอย่างเดียวคือสุนัข ต่อมาจึงรู้จักเลี้ยง แพะ แกะ หมู และวัว ใช้วัวไถนา และต่อมาก็นำเหล็กจากตะวันออกมาใช้

พวกอุมเบรียนส์เริ่มเดินทางลงใต้ ถึงแม่น้ำไทเบอร์ และ อปุลเลีย มีอำนาจอยู่สามศตวรรษ ต่อมาถึง 1000 B.C พวกอีทรัสกันจึงมีอำนาจยิ่งใหญ่ขึ้นในเอทรูเรีย พวกอุมเบรียถูกกดลงเป็นเซอร์ฟ

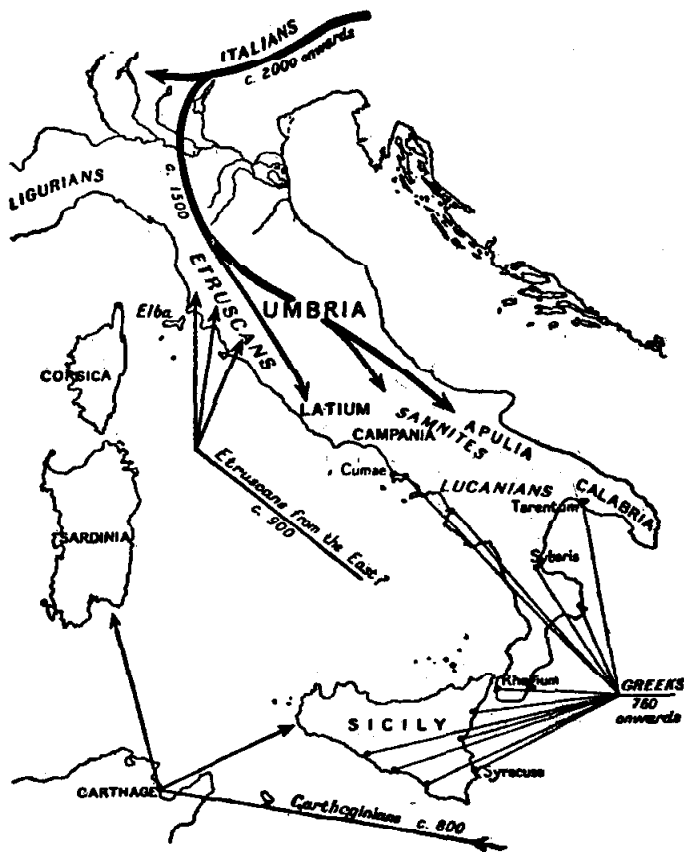
อีก 4 ศตวรรษต่อมาพวกโกลเริ่มอพยพเข้ามาในคาบสมุทรอิตาลี ขับไล่พวกอีทรัสกันเข้าไปในเขตภูเขาอเพนไนน์ รุกไล่อุมบริลงไปทางใต้ แต่พวกอุมบริสาขาหนึ่งสามารถไปตั้งถิ่นฐานมั่นคงทางตอนกลางของอิตาลีและขยายเนื่องลงมาทางใต้

สรุปว่าก่อนที่พวกโรมันจะเฟื่องฟูขึ้นนั้น บริเวณที่อยู่เหล่านั้นประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ แบ่งออกเป็น 4 ภาค และแต่ละภาคยังแบ่งออกได้เป็นหลายแคว้น คือ

ภาคเหนือ นับเอาตั้งแต่แนวหลังภูเขาแอลป์ลงมาถึงแม่น้ำรูบิกอง ภาคนี้มีแคว้นสำคัญ คือ กัลเรีย เวเนเซีย และลีกูเรีย

ภาคกลาง มีอาณาเขตตั้งแต่แม่น้ำรูบิกองลงมาจนถึงแม่น้ำลิลาซุส ซึ่งอยู่เกือบปลายสัน ร่องเท้านบูท ทิวเขาอพเนไนน์ แล่นผ่านกลางลงมาก่อให้เกิดแคว้นต่าง ๆ ทางซีกตะวันตก และ ซีกตะวันออก ซีกตะวันตกมีแคว้นที่สำคัญคือเอทรุเรีย แลตตีตอุม คัมปานีเย ส่วนซีกที่อยู่ทาง ด้านตะวันออกได้แก่อุมเบรีย บีเซนุม และซามนีอุม

ภาคใต้สุดของแหลมอิตาลีนั้น เรียกกันว่ามหกรีก (Magna Gracia) มีแคว้นกาลาเบรีย และ บรูตีอุม อยู่ทางสันและปลายร่องเท้านบูท ส่วนเกาะซิซิลีที่อยู่ถัดไปนั้น แบ่งกันระหว่างกรีกและ คาร์เทจ กรีกครอบครองภาคตะวันออก และคาร์เทจครอบครองทางตะวันตก¹

¹ John B. Harrison and Richard E. Sullivan, A Short History of Western Civilization (New York, Alfred A. Knopf, 1965) p. 103

ดังได้กล่าวแล้วว่าอาชีพหลักของชาวอิตาเลียนตอนต้นนี้ส่วนใหญ่คือการเกษตรกรรม เป็นการเกษตรกรรมแบบเก่า ในบริเวณที่สมบูรณ์จะมีการปลูกข้าวโพด และองุ่น เพียงเพื่อใช้บริโภคในท้องถิ่น และอาจจะมีการส่งสินค้าหัตถกรรมไปจำหน่ายนอกบ้างก็ไม่มากจนถึงกับทำเป็นอุตสาหกรรม จนถึงสมัยที่จักรวรรดิเริ่มแผ่ไพศาลและเริ่มเกิดความต้องการความฟุ่มเฟือยในสมัยของสังคัมเมโทรโพลิแตน โดยลักษณะทั่วไป คนอิตาเลียนก็มีใช้นักเดินเรือ แม้จะดูเหมือนมีลักษณะชายฝั่งเหยียดยาว แต่ส่วนใหญ่ก็ใช้ในการเดินเรือไม่ได้ ยกเว้นทางใต้ ซึ่งก็ปรากฏว่าส่วนใหญ่คืออาณาจักรของกรีก คนอิตาเลียนดูจะขาดลักษณะการเป็นนักผจญภัยซึ่งประเทศเพื่อนบ้านอื่นมี และเขาเหล่านั้นได้พากันท่องทะเลไปทั่วทุกซอกทุกมุม คาโต (Cato) บุคคลสำคัญชาวอิตาเลียนผู้หนึ่งเคยร่ำฟังว่าเรื่องที่ทำให้เขาเสียใจประการหนึ่งในชีวิตก็คือ การเสียโอกาสเป็นนักเดินเรือที่จะทำให้รู้จักทะเลทุกซอกทุกมุม ทั้งที่ในประวัติศาสตร์โลกต่อมาก็ได้มีสิ่งแสดงให้เห็นว่า แม้ชาวอิตาเลียนจะมีใช้นักผจญภัยดังกล่าว แต่ก็รู้จักการปรับตัวในภายหลัง เนื่องจากการผลักดันจากสิ่งแวดล้อม อิตาเลียนก็ได้ติดต่อกับผู้อื่น ได้เรียนรู้วิถีทางของต่างชาติเรียนรู้ผลงานวิทยาศาสตร์ และท้ายที่สุดรับถ่ายทอดอารยธรรมจากชาติที่เจริญกว่า แม้ชาวอิตาเลียนเองจะไม่โรมานติคไม่ใช่นักศิลปะ แต่ต่อมาก็ได้พัฒนาผลงานทางด้านวรรณกรรมสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่ และทรงคุณค่าไม่แพ้ผู้ใดในโลก โดยเฉพาะ ในช่วงคริสตศตวรรษที่ 9-8 B.C ดูแล้วมหาอำนาจในขณะนั้นน่าจะเป็น อีทรัสกัน คาร์เตจ และกรีก ที่เมกนาราเซียแต่กลับปรากฏว่าพวกละตินกลุ่มเล็ก ๆ กลับเป็นพวกที่ได้สร้างมหาอาณาจักร สร้างวัฒนธรรม โดยที่หลังจากการคุกคามทางการเมืองจากพวกที่มีอำนาจมากกว่าแล้วพวกละตินก็สามารถทำลายล้างเผ่าพันธุ์ที่เป็นศัตรูโดยรอบภายหลังที่ได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของพวกอีทรัสกันระยะหนึ่ง

สรุปท้ายบทที่ 9

1. บทนำ

- 1.1 ลัทธิจักรวรรดินิยม (imperialism) แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ จักรวรรดินิยมการค้า (mercenary imperialism) และจักรวรรดินิยมเนื่องด้วยความกลัว (imperialism of fear) ซึ่งสำหรับจักรวรรดินิยมของโรมันนั้นคือจักรวรรดินิยมเนื่องด้วยความกลัว
- 1.2 การยกย่องโรมันนั้นจะเน้นที่รัฐประศาสนโยบายตัวบทกฎหมาย และวิธีการปกครองภายในอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในขณะที่ชาวกรีกจะได้รับยกย่องในแง่ของศิลปวิทยาการ
- 1.3 คุณสมบัติสำคัญที่ทำให้จักรวรรดิโรมันรวมกันได้และได้สร้างมหาอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ในที่สุด ก็คือ
 - 1.3.1 ความรู้จักระเบียบวินัย
 - 1.3.2 ความรู้จักหน้าที่หรือที่สรุปว่าเป็น pietas (responsibility), dignitas (dignity) และ gravitas (gravitude)

2. พวกที่อพยพเข้ามาในอิตาลีก่อนสมัยประวัติศาสตร์

- 2.1 Sicuri (Sicels)
- 2.2 Ligurian
- 2.3 Umbrian

3. มหาอำนาจแห่งคริสตศตวรรษที่ 9-8 B.C ก็คือ Etruscans, Carthage และ Creeks (Magna Gacia).